

دو فصلنامه پژوهش در ادبیات کودک و نوجوان

سال ۱، شماره ۱، پاییز و زمستان ۱۳۹۸

- بازتاب فریضه «نماز» در نشریه‌های خردسال و کودک سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۸۰
- بازیابی اهداف ادبیات کودک و نوجوان در افسانه‌های ایرانی
- بررسی آرکی‌تایپ در رمان نوجوان پریان‌های لیاسند ماریس از طاهره ابد براساس نظریه یونگ
- بررسی راهبردهای ترجمه: نام‌های خاص در ترجمه سه کتاب کودک
- تحلیل زبان شعر کودک در آثار ناصر کشاورز
- نگاهی انتقادی به درون‌مایه آثار کودکان
- وجوه ممیز در بازگفت داستانی لالایی‌های سنتی و مدرن

بررسی راهبردهای ترجمه: نام‌های خاص در ترجمه سه کتاب کودک

نیلوفر صفالو مداح^(۱)، مجید فتاحی پور^۲ و راضیه اسلامی^۳

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد مترجمی، واحد پرند، دانشگاه آزاد اسلامی، شهر جدید پرند، ایران
۲. استادیار و عضو هیئت علمی واحد پرند، دانشگاه آزاد اسلامی، شهر جدید پرند، ایران (نویسنده مسئول)
۳. استادیار و عضو هیئت علمی واحد پرند، دانشگاه آزاد اسلامی، شهر جدید پرند، ایران

تاریخ دریافت: ۹۷/۱۰/۰۱

تاریخ پذیرش: ۹۸/۰۴/۱۲

چکیده

یک ویژگی مهم در ادبیات کودک این است که به هیچ جغرافیا و چارچوب فرهنگی محدود نمی‌شود و کتاب‌ها و ادبیات کشورها به زبان‌های دیگر بی‌درنگ ترجمه شده و در جای‌جای جهان پخش می‌شوند. مترجم‌های این‌گونه کتاب‌ها دو وظیفه دارند که پیام‌های درون این متن‌ها را بدون اینکه لطمه‌ای به متن اصلی وارد شود به زبان مقصد انتقال دهند و در صورت امکان، از طرف دیگر، نگاهی رشدیافته به ترجمه، متناسب با زیست‌بوم محلی داشته باشند. شاید رعایت این دو شرط برای ترجمه محتوای داستان‌ها آسان‌تر باشد؛ ولی درباره نام‌های خاص بیش از هر مطلب دیگر چالش‌برانگیز یا گاهی غیرممکن می‌نماید. چون کتاب‌های کودک به گروه پرشمار، حساس و ویژه‌ای از جامعه می‌رسند، همیشه مورد توجه مردم و سیاست‌گذاران آموزشی بوده است. در هر صورت، ادبیات کودک مرزهای جغرافیایی یا فرهنگی را به سرعت درمی‌نوردد و محدودیت در این زمینه فقط در صورتی مطلوب و ممکن است که کارشناسانه، عالمانه و همراه با دوراندیشی باشد چون به هر حال مترجمان این کتاب‌ها، در درجه نخست مسئولیت سنگین دقت در ترجمه را احساس می‌کنند و سپس بومی‌سازی در انتقال مطالب. فان کوپلی ده راهبرد را برای ترجمه نام‌های خاص بیان کرده است که در این نوشتار کاربری این ده‌گانه، در ترجمه سه اثر ادبیات کودک یعنی ارباب حلقه‌ها، نغمه یخ و آتش و هری پاتر و سنگ جادو، بررسی می‌شود. یافته‌ها نشان می‌دهد که یک راهبرد یعنی بازتولید یا نسخه‌برداری به‌طور چشمگیر و قابل توجهی بیشتر از سایر موارد در ترجمه این سه کتاب به کار رفته است.

واژه‌های کلیدی: ادبیات کودک، ترجمه نام‌های خاص، راهبردهای فان کوپلی، نسخه‌برداری.

مقدمه

در میان مباحث بی‌شماری که مترجم در فرآیند ترجمه برخورد می‌کند، ترجمه نام‌ها امری بدیهی به نظر می‌رسد؛ ولی در عین حال به راحتی مورد توجه قرار نمی‌گیرد. برای اجرای یک ترجمه کاملاً مناسب و ارزشمند، باید درک کاملی از متن داشته باشید و یکی از مهم‌ترین نکات در انجام این کار، شناخت نام‌های مناسب استفاده شده توسط نویسنده و ترجمه آن‌ها به زبان مقصد است. همه مترجم‌ها یک راهبرد را برای ترجمه انتخاب نمی‌کنند. برای رسیدن به یک ترجمه مناسب، نخست درک عمیق و صحیحی از متن در خوانش‌های چندگانه لازم است که یک جنبه این کار شناخت درست نام‌های خاص توسط مترجم و انتقال آن‌ها به زبان مقصد است. مترجمان باید تا حد امکان متن را به صورت اصیل و مطابق با منبع آن نگه دارند و هیچ‌گونه دستکاری و تغییر ناگهانی نباید در فرایند ترجمه اتفاق بیفتد. به عبارت دیگر، چالش اصلی مترجم فراتر از محتاط و آگاه عمل کردن و متن را صحیح و درست از زبان مبدأ به زبان مقصد انتقال دادن است. به این دلیل که آن‌ها باید عمق فرهنگی و شناختی هر کلمه را بشناسند و با متن تطبیق بدهند و سپس برای هر کلمه در زبان مقصد معادل مناسبی پیدا کنند که همان اثر را ایفا کند.

ادبیات کودک پیچیدگی‌هایی دارد که باید با دقت بیشتری ترجمه شود. برخی از محققان بر این باور هستند که ترجمه نام‌های خاص برای کودکان و بزرگسالان تفاوت‌هایی دارد و گروهی موضوع را فقط در قالب برجسب محدود می‌کنند. ترجمه نام‌های خاص برای مترجمان یک چالش محسوب می‌شود به این دلیل که، نام‌های خاص در دیکشنری وجود ندارند و مترجم نمی‌تواند آن‌ها را به آسانی پیدا کند؛ اما این صحیح نیست که نام‌های خاص قابل ترجمه نیستند و گاهی اوقات نیاز است که آن‌ها ترجمه شوند. به هر حال، یک ترجمه صحیح و مناسب نیازمند برداشت درست از متن مبدأ است که شامل شناخت نام‌های خاص و راهبردهای به کار گرفته شده برای ترجمه آن‌ها است.

طبق نظر لینچبراون و تاملینسون (۲۰۰۵: ۳۹) ادبیات کودک بسیار گسترده است و شامل کتاب‌هایی برای کودکان از بدو تولد تا نوجوانی با موضوعات هیجان‌انگیز مانند نثر، شعر، متن داستانی و غیرداستانی است. پس تعریف ساده‌ای برای این واژه وجود ندارد و هر رسانه در دنیا مانند رادیو، تلویزیون، کتاب، مجلات، شبکه اجتماعی قصه‌گو را که کودکان می‌خوانند یا گوش می‌دهند و برایشان هیجان‌انگیز است، ادبیات کودک می‌گویند و مفهوم این واژه بسیار وسیع و کمی مبهم است. از سوی دیگر، اسم خاص برای اسم اشخاص، مکان که با حروف بزرگ نوشته می‌شوند به کار می‌رود و شاید نتوان معنایی برایشان سراغ گرفت. نام‌های خاص واژه‌هایی هستند که به شیء، شهر، افراد یا واژه‌هایی که به یک واحد خاص دلالت دارد اشاره می‌کند. طبق نظر فان کویلی در راهبرد نسخه‌برداری، شکل‌ها بدون تغییر می‌مانند و از زبان مبدأ به زبان مقصد کپی می‌شوند.

کوتاه سخن اینکه، مترجم ادبیات کودک همچنین باید عقاید و باورهای نویسنده را در متن مقصد به نوعی انتقال دهد. اهمیت چندانی ندارد که باورها و عقاید مترجم و نویسنده در یک راستا باشند یا خیر، وظیفه مترجم وفاداری به پیام نویسنده متن است. در ادامه در مورد نام‌های خاص، دسته‌بندی آن‌ها و مدل‌ها و اینکه کدام راهبرد بیشتر در سه کتاب ادبیات کودک هری پاتر و سنگ جادو، نغمه یخ و آتش و ارباب حلقه‌ها بیشتر استفاده شده بحث خواهیم کرد.

چالش در ترجمه ادبیات کودک

ادبیات کودک یک زیر شاخه پیچیده در دنیای ادبیات است که دارای آثار بسیاری در کشورهای گوناگون با ریشه‌های فرهنگی متفاوت است. هر کتاب ادبیات کودک پیامی در پی خود دارد و نام‌های خاص نقش بسزایی را در انتقال پیام درون متن ایفا می‌کنند. بسیاری از نام‌های خاص که توسط نویسنده به کار می‌روند می‌تواند نشانه یک سمبل یا معنی ویژه‌ای باشند. در واقع ترجمه نام‌های خاص می‌تواند مشکل‌ساز باشد؛ اما سؤال نخست مطرح شده این است که آیا نام‌های خاص ترجمه بشوند یا خیر. با فرض اجماع بر مثبت بودن پاسخ، یکی از چالش‌هایی که هر مترجم ممکن است با آن روبه‌رو شود راهبرد ترجمه نام‌های خاص است چون نام‌های موجود در متن برای خواننده بسیار مهم هستند؛ بنابراین، در این مقاله سعی بر آن است که پس از معرفی مدل فان کویلی کاوش شود که کدام یک از راهبردها یا راهبردهای فان کویلی برای ترجمه نام‌های خاص به‌منظور درک بهتر این نام‌ها و انتقال آن‌ها از زبان مبدأ به زبان مقصد بهتر است؟

دو پرسش در این پژوهش مطرح است:

۱. کدام یک از راهبردهای ترجمه نام‌های خاص در مدل فان کویلی بیشتر در ترجمه فارسی کتاب‌های هری پاتر

و سنگ جادو، نغمه یخ و آتش و ارباب حلقه‌ها استفاده شده است؟

۲. طبق چه سلسله‌مراتبی مدل فان کویلی در راهبرد ترجمه نام‌های خاص در این سه کتاب استفاده شده است؟

محدودیتی که در این مقاله وجود دارد این است که فقط به ادبیات کودک و ترجمه نام‌های خاص اشاره دارد و اینکه تنها بر روی سه کتاب فانتزی کار شده است. دلیل اصلی انتخاب این سه کتاب این است که آن‌ها شامل تعداد زیادی نام‌های خاص هستند.

مرور ادبیات پژوهش: ترجمه نام‌های خاص در ادبیات کودک

به‌نظر می‌رسد که مفهوم و معنی‌های زیادی برای ادبیات کودک وجود دارد؛ اما تعریف خاص برای ادبیات کودک وجود ندارد. هر مطلبی را که کودکان علاقه‌مند به خواندن آن باشند، ادبیات کودک می‌گویند. این نوع ادبیات شامل قصه، داستان، هنر، سرگرمی و... است. ادبیات کودک شامل کتاب‌هایی است که برای کودکان است. معنی واقعی ادبیات کودک این است که کتاب‌ها باید متناسب با زبان کودکان باشد. ریتا اویتینن^۱ (۱۹۸۹: ۳۱) بیان می‌کند که ترجمه برای کودکان همیشه به معنی ارتباط با کودکان، شنیدن و پاسخ دادن است. بهترین روش برای احترام به ادبیات کودک این است که به متن زندگی ببخشیم و ترجمه‌ای را به وجود بیاوریم که برای خواننده لذت‌بخش باشد. اندرسون^۲ (۲۰۰۶) چند دسته اصلی را در ادبیات کودک بیان می‌کند. کتاب‌های عکس‌دار، که کتاب‌هایی هستند برای کودکانی که به تازگی خواندن را فراگرفته‌اند. کتاب‌هایی که الفبا، شکل و اعداد را آموزش می‌دهند. ادبیات سنتی، یعنی تمام داستان‌های قدیمی و افسانه‌ها شامل این گروه هستند. این بخش از ادبیات شامل افسانه‌ها، سنت‌ها، خرافات، باورها، حکایات و داستان‌های جن و پری است. قصه/داستان نیز، شامل افسانه، داستان‌های واقعی و داستان‌های تاریخی، غیرداستانی، بیوگرافی و شرح حال، نظم و شعر هستند.

1. Ritta Oittinen

2. Andreson

بخشی از کار مترجمان شناخت مخاطب است؛ بنابراین باید مشخص شود که متن برای چه خواننده‌ای ترجمه شده. ادبیات و کتاب‌های کودکان به دسته‌های مختلفی طبقه‌بندی می‌شوند: کودکانی که هنوز توانایی خواندن کسب نکرده‌اند (کودکان تا شش سال) کودکانی که توانایی خواندن و نوشتن دارند (از گروه سنی شش سال به بعد) نوجوانان و جوانان

ترجمه نام‌های خاص ممکن است برای مترجم‌ها مشکل‌ساز باشد؛ بنابراین، این‌گونه کتاب‌ها باید به‌گونه‌ای درست و با دقت ترجمه شود. ترجمه‌های نادرست ممکن است سردرگمی را در پی داشته باشد. این سه دسته چالش اصلی ترجمه نام‌های خاص هستند: اسم مکان‌ها، اسم اشخاص و اسم اشیاء. ادبیات کودک نیز می‌تواند به بخش‌های کوچک‌تری تقسیم شود که این کار باعث شناخت بهتر و ترجمه آسان‌تر هر ژانر شود.

جوبا^۱ (۱۹۹۶: ۵۱۹) ترجمه ادبیات کودک برای مترجمان را کار حیاتی و حساس و دشواری می‌پندارد. او همچنین اشاره می‌کند به کارگیری ترجمه برای این مخاطب ادبیات همیشه چالش و پیچیدگی‌هایی فراتر از ترجمه ادبی یا آزاد به همراه داشته است، مانند اینکه کدام روش برای ترجمه روان/سلیس گزینه بهتری است؛ بنابراین سه گزینه اصلی وجود دارد:

۱. نام‌های خاص ترجمه شوند؛
۲. نام‌های خاص جایگزین شوند؛
۳. نام‌های خاص از زبان مبدأ به زبان مقصد، نسخه‌برداری یا بازتولید یا کپی شوند.

برخی بر این باور هستند که ترجمه ادبیات کودک کار ساده و آسانی است که همین باور غلط باعث عدم مطالعه در این حوزه شده است که چالش‌هایی به همراه داشته است. اویتینن در سال (۲۰۰۶) به این نکته اشاره می‌کند که تصاویر در ادبیات کودکان بسیار حائز اهمیت است تا جایی که همه متن‌ها با تصاویر باشند که به کمک آن‌ها کودکان اتفاقات و شخصیت‌های مهم را بهتر تجسم کنند. از نظر وی تصاویر حکم ترجمه و تفسیر را دارند و بر خواننده یا شنونده تأثیرگذار هستند که خواننده معنی و مفهوم بهتری را از متن درک می‌کند.

آلبرت پیترورمس^۲ (۲۰۰۳: ۸۹-۱۰۳) بیان می‌کند ترجمه نام‌های خاص یک روند خودکار ساده است که از یک زبان به زبان دیگر انتقال پیدا می‌کند. با توجه به این دیدگاه که نام‌های خاص مانند یک برچسب برای شخص یا شیء استفاده می‌شوند؛ ولی از طرفی ترجمه نام‌ها رابطه نزدیکی با پذیرش اجتماعی واژه دارد. در سال‌های اخیر مطالعاتی در مورد نام‌های خاص، نام‌های افراد، نام‌های دانشمندان، مکان‌ها و نام‌های برندها انجام شده است. برای مثال کلمه walkman واکنم در فرهنگ فارسی شناخته شده است؛ اما گاهی اوقات بعضی کلمات در زبان مقصد برای مخاطبان ناشناخته‌اند و باید ترجمه و توصیف شوند.

روش‌شناسی

راهبردهای چندی برای ترجمه نام‌های خاص در حوزه ادبیات کودک به کار رفته است. به‌طور مثال در سال‌های اخیر

1. Jobe

2. Albert peter Vermes

مدل فرحزاد^۱ (۱۹۹۵) و فرناندز^۲ (۲۰۰۶) در کتاب هری پاتر و شاهزاده دورگه به کار رفته است. هرچند فرناندز (۲۰۰۶) یک مدل ترجمه برای تحلیل متضاد با در نظر گرفتن عوامل زبانی خرد و کلان پیشنهاد کرده است؛ اما در این مقاله مدل فان کویلی روی سه رمان معروف و شناخته شده به منظور اینکه کدام روش بیشتر در ترجمه نام‌های خاص از زبان مبدأ به زبان مقصد استفاده شده را بررسی می‌کند. ون کویلی (۲۰۰۶) خاطرنشان کرد که نام‌ها مقدس‌اند؛ اما در کتاب‌های کودکان به نظر می‌رسد عادت اصلی تطبیق نام‌ها با فرهنگ هدف است. ایران نیز یک استثنا نیست. افزایش ترجمه ادبیات کودکان در ایران، کودکان و نوجوانان ایرانی را عادت داده که کتاب‌های ترجمه شده اما با نام‌های خارجی ناآشنا بخوانند. مترجمان، روش‌ها و راهبردهای زیادی را برای ترجمه نام‌های خاص در متن به کار می‌برند که تمرکز این پژوهش است. لازم به ذکر است که تمام جزئیات در متن مهم هستند و متن را تحت تأثیر قرار می‌دهند و همه کم‌وبیش می‌دانیم در کتاب‌های داستان نام‌های اشخاص که معنی خاصی ندارند نباید ترجمه شوند؛ اما بعضی نام‌ها که دارای معنی هستند و نقش مهمی را در داستان ایفا می‌کنند باید ترجمه شوند. نکته اینجاست که مترجم باید به زبان مقصد آشنایی کامل داشته باشد؛ چراکه ترجمه نام‌های خاص تنها به یک راهبرد منحصر نیست. برای ترجمه نام‌های متفاوت روش‌های متفاوتی را باید به کار برد و در این مقاله به مدل فان کویلی رجوع شد که بیشتر برای ترجمه نام‌های خاص در ادبیات کودک استفاده می‌شود که هر راهبرد در جدول نخست توضیح داده شده است.

جدول یک: مدل راهبردی فان کویلی^۳ برای ترجمه نام‌های خاص (۲۰۰۶: ۲۳)

نام بیگانه بدون تغییر از متن مبدأ به متن مقصد منتقل می‌شود.	نسخه‌برداری
نام‌های خاص بدون تغییر به متن مقصد منتقل می‌شوند و به دلیل خلأ اطلاعاتی برای خواننده در پاورقی توضیحاتی اضافه می‌شود.	ترجمه نکردن اسم خاص و افزودن توضیحات به متن
جایگزین کردن یک اسم خاص با یک اسم رایج که شخص را توصیف می‌کند	جایگزینی اسم خاص شخصیت با نام‌های عام در متن مقصد
تبدیل کردن به آوا و لغت‌شناسی	تطبیق آوا و لغت‌شناسی با زبان مقصد
جایگزین کردن یک نام توسط یک رونوشت در زبان موردنظر	معادل‌یابی
برگزیدن برای تشخیص دادن توانایی بدون نادیده گرفتن متن خارجی	جایگزینی یک نام شناخته شده از فرهنگ زبان مبدأ یا نامی که همین نقش را در زمینه بین‌المللی داشته باشد
جایگزینی اسم خاص با اسم خاص معادل در زبان مقصد	جایگزینی
تولید مجدد معنا در زبان انگلیسی موردنظر زمانی که نام‌ها دلالت ضمنی خاص داشته باشند	ترجمه یک نام با یک دلیل ضمنی خاص
اضافه کردن یا تغییر ضمنی یک نام	جایگزینی اسم مبدأ با یک نام دیگر در زبان مقصد که معنای متفاوتی دارد
حذف نام‌های خاص	حذف

بیکره مورد بررسی مطالعه، سه کتاب و ترجمه فارسی کتاب‌هاست که در جدول دوم آورده شده‌اند. رمان ارباب حلقه‌ها

1. Farahzad's Model

2. Fernands Strategies

3. Van Coillie's Proper Names Model

یک رمان فانتزی است که توسط یک نویسنده انگلیسی به نام تالکین نوشته شده است. این رمان یکی از پرفروش‌ترین رمان‌هاست که ۱۵۰ میلیون نسخه به چاپ رسیده است و هنوز مخاطبان خاص خود را دارد. تالکین نویسنده، شاعر، فیلسوف و استاد دانشگاه است که بیشتر به دلیل بهترین اثرش تحت‌عنوان هابیت به معروفیت و محبوبیت رسیده است. رمان نغمه یخ و آتش یک حماسی فانتزی است که توسط مارتین نوشته شده است. از سال ۲۰۱۶ این رمان به ۷۰ میلیون نسخه چاپ رسیده است. هری پاتر و سنگ جادو نیز یک رمان فانتزی است که توسط ج. ک. رولینگ، رمان‌نویس و فیلم‌ساز بریتانیایی نوشته شده است. کتاب‌های هری پاتر در تمام دنیا معروف هستند. هری پاتر شامل ژانرهای خیالی، ماجراجویی، رمانتیک و مرموز است. این رمان‌ها توسط مترجمان بسیاری ترجمه شده است؛ ولی در پیکره این پژوهش به ترتیب ترجمه‌های رضا علیزاده، سحر مشیری و سعید کبریایی، برگزیده شده است (خلاصه در جدول ۲).

جدول ۲: پیکره مورد بررسی مطالعه: سه کتاب و ترجمه فارسی کتاب‌ها

نویسنده	کتاب‌ها	مترجمان
J.R.R. Tolkien	The Lord of the Rings	ارباب حلقه‌ها رضا علیزاده
George R.R. Martin	Song of Ice and Fire	نغمه یخ و آتش سحر مشیری
J.K. Rowling	Harry Potter and the Sorcerers Stone	هری پاتر و سنگ جادو سعید کبریایی

در جدول سوم، یک مثال از هر راهبرد برگرفته از پیکره مورد مطالعه آورده شده است. برای مشاهده سایر مثال‌ها و نمونه‌ها به پیوست پایان مقاله رجوع شود؛ مثلاً جایگزینی یک نام شناخته شده از فرهنگ زبان مبدأ یا نامی که همین نقش را در زمینه بین‌المللی داشته باشد (رجوع به پیوست پایان مقاله زیر شماره‌های ۱۲ و ۲۶ و ۱۷). از میان راهبردهای ده‌گانه، دو راهبرد حذف و معادل‌یابی در پیکره نمونه‌گیری شده، موردی یافت نشد.

جدول ۳: یک مثال از هر راهبرد برگرفته از پیکره مورد مطالعه

منبع	ترجمه	اسم خاص	روش
Harry Potter and the Sorcerers Stone	پاتر	Potter	نسخه‌برداری
Song of Ice and Fire	سپت	Sept	ترجمه نکردن اسم خاص و افزودن توضیحات به متن
The Lord of the Rings	میرالدا	Esmeralda	جایگزینی اسم خاص شخصیت با نام‌های عام در متن مقصد
Harry Potter and the Sorcerers Stone	ماژورکا	Majorca	تطبیق آوا و لغت‌شناسی با زبان مقصد
.....	....	.....	معادل‌یابی
The Lord of the Rings	بابا توف	Daddy Twofoot	جایگزینی یک نام شناخته شده از فرهنگ زبان مبدأ یا نامی که همین نقش را در زمینه بین‌المللی داشته باشد
The Lord of the Rings	استاد	Gaffer	جایگزینی
The Lord of the Rings	بابا نوکس	Old Noakes	ترجمه یک نام با یک دلیل ضمنی خاص
Song of Ice and Fire	برتیون	Baratheon	جایگزینی اسم مبدأ با یک نام دیگر در زبان مقصد که معنای متفاوتی دارد
	.....	.....	حذف

نتیجه‌گیری

در این مقاله پس از معرفی مدل‌های ترجمه نام‌های خاص، بررسی شد که کدام راهبرد بیشتر در ترجمه ادبیات کودک، محدود به سه کتاب ارباب حلقه‌ها، هری پاتر و سنگ جادو و نغمه یخ و آتش، استفاده شده است. در این مقاله، نتایج کلی داده‌ها و تحلیل نتایج به‌طور خلاصه می‌آید و در پایان پیشنهادهایی در حوزه عمل و پژوهش طرح می‌شود.

جدول ۴: پرکاربردترین راهبرد برگرفته از پیکره

نام کتاب مرجع	راهبرد نسخه‌برداری	کل راهبردها
ارباب حلقه‌ها	۲۹	۳۳
نغمه یخ و آتش	۲۹	۳۰
هری پاتر و سنگ جادو	۳۲	۳۷
هر سه روی هم‌رفته	۹۰	۱۰۰

همان‌طور که شمارش نمونه‌های ترجمه نام‌های خاص در هر سه کتاب نشان می‌دهد (جدول چهارم)، نسخه‌برداری یا بازتولید مکررترین راهبرد به کار رفته در ترجمه نام‌های خاص این سه کتاب است و راهبردهای دیگر که در ترجمه این سه کتاب به کار رفته، سهم بسیار ناچیزی را به خود اختصاص می‌دهند طوری که سایر نه راهبرد از راهبردهای ده‌گانه روی هم‌رفته فقط ده درصد کل راهبردهای ترجمه را تشکیل می‌دهند (جدول پنجم). جدول پیوست شامل کل صد نام مورد بررسی است. نتیجه اینکه، مترجمان حتی در فرم به ایده‌ها و اعتقادات نویسندگان وفادار مانده‌اند. به نظر می‌رسد مترجمان هر نامی را که در کتاب ذکر شده بیانگر افکار و سلیقه نویسنده دانسته‌اند؛ بنابراین فرقی نمی‌کند که مترجم موافق بوده یا خیر، ولی وظیفه وفاداری به متن و پیام نویسنده را ایفا کرده‌اند و مفهوم باید بدون هیچ‌گونه تغییر اصطلاحات و معانی غیرضروری ارائه شود. این نتایج با یافته‌های پژوهش‌های پیشین محلی درباره همین موضوع سازگار است. مثل نظر آهانیزاده^۱ که راهبرد نسخه‌برداری را بیشترین تلقی کرده است که در ترجمه نام‌های خاص از زبان مبدأ به زبان مقصد استفاده می‌شود، البته با درصدی کمتر و با این تفاوت که در این مقاله فقط از سه زبان استفاده شده است.

جدول ۵: کاربرد هر راهبرد در پیکره

نام راهبرد	تعداد راهبردها
نسخه‌برداری	۹۰
انواع جایگزینی	۶
تطبیق آوا و لغت	۲
ترجمه نکردن اسم خاص و افزودن توضیحات به متن	۲
	کل ۱۰۰

میان ادبیات کودکان و بزرگسالان تفاوت‌هایی به چشم می‌خورد. این تفاوت‌ها نه تنها در محتوای متن، بلکه در

ساختار جمله‌ها و سبک نوشتن، پیچیدگی متن‌ها مشاهده می‌شود. ترجمه کتاب‌های کودکان همانند بزرگسالان دارای پیچیدگی‌هایی است که مترجم در روند ترجمه با آن‌ها روبه‌رو می‌شود. در ابتدا مترجمان بر این باور بودند که ترجمه کتاب‌های کودکان کار ساده‌ای است به همین دلیل مطالعه کمتری در این حوزه شد؛ اما در سال‌های اخیر توجه بیشتری نسبت به حوزه ادبیات و ادبیات کودک به عمل آمده که یکی از آن‌ها ترجمه نام‌های خاص و راهبردهای ترجمه آن‌ها در ادبیات کودک است. مترجمان راهبردهای بسیاری را برای ترجمه متون انتخاب می‌کنند، همین طور برای ترجمه نام‌های خاص راهبردهای گوناگونی وجود دارد که یکی از این راهبردها ده راهبرد فان کوپلی برای ترجمه نام‌های خاص است. در این مقاله صد نام از سه کتاب هری پاتر و سنگ جادو، نغمه یخ و آتش و ارباب حلقه‌ها انتخاب شده است که طبق مدل فان کوپلی روش نسخه‌برداری بیشترین کاربرد را داشته است که برای ترجمه نام‌های خاص در این نوع کتاب‌ها استفاده می‌شود. این نتایج با نتایج خود نویسنده ارباب حلقه‌ها راهنمایی برای ترجمه نام‌ها درست کرده است. بایست در تحقیقات بعدی با مترجمان مصاحبه کرد تا روشن شود آگاهانه از چه راهبرد یا راهنمایی استفاده کرده‌اند و اینکه فرآیند ترجمه چقدر آگاهانه بوده است. همچنین در تحقیقات آینده، ترجمه‌های آگاه به زیست بوم توصیه می‌شود و همان طور که صنعتی پورا (۲۰۰۹) گفته، پانوشت یا پی‌نوشت کار مخاطب را برای پیگیری نام‌های خاص آسان می‌کند و شاید تنها راه رفع کامل ابهام در این زمینه است. سخن پایانی اینکه بایسته است مترجم بسان یک متفکر، تاریخچه و شرایط محیطی اثر را کندوکاو کند و زیست بوم نویسنده را در ترجمه اثر در نظر بگیرد و از نگاه صرف عقیدتی و یک‌سویه حتی در ترجمه نام‌ها بپرهیزد. شاهد این نکته، یافته پژوهشگران دیگر (کروگا و فرناندز^۲، ۲۰۱۶) است که در تحلیلی ادعا کرده‌اند انتخاب مترجم از نوع راهبرد ترجمه در ادبیات کودک تا اندازه زیادی به دیدگاه ایدئولوژیک او بستگی دارد. همچنین، درباره روش‌شناسی تحقیقات مشابه، پیشنهاد می‌شود پژوهشگر از بیش از یک فرد آگاه بی‌طرف برای تأیید و صحت گذاشتن بر حجم و نحوه انتخاب نمونه بهره‌برد. همچنین در صورت امکان، می‌توان روش‌های پیگیری پژوهش در سطحی پیشرفته‌تر شامل مصاحبه از خود مترجمان یا نویسندگان کتاب‌ها را دربرگیرد تا داده‌ها از زاویه‌های دیگر بررسی شوند و تحلیل‌های مبتنی بر آن تعمیق یابند.

منابع

- تالکین، جی. آر. آر. (۱۳۸۱). ارباب حلقه‌ها. ترجمه رضا علیزاده، تهران: روزنه.
- رولینگ، جی. کی. (۱۳۷۹). هری پاتر و سنگ جادو. ترجمه سعید کبریایی، تهران: تندیس.
- مارتین، جورج. (۱۳۷۸). نغمه یخ و آتش. ترجمه سحر مشیری، تهران: ویدا.
- Ahanizadeh, S. (2012). Translation of Proper Names in Children's Literature. *Journal of Language and Translation*, 6171-.
- Anderson, N. (2006). *Elementary children's literature*. Boston: Pearson Education. ISBN 09_45229_205 ..
- Fernandes, L. (2006). Translation of names in children's fantasy literature: bringing the young reader into play. *New Voices in Translation Studies*, 2, 4457-.
- Jobe, R. Translation. In: Hunt, P. (Ed.). *International Companion Encyclopaedia of Children's Literature*.

1. Sanaty Pour

2. Queiroga & Fernandes

- New York: Routledge, (1996). p. 519529. Library of Congress. Children's literature. Library of Congress Collections Policy Statement. Library of Congress.
- Lynch, Brown, C. , & Tomlinson, C. (2005). Essentials of Children's Literature, 5th edition. Chapter 1. Learning about children and their literature. Alice in wonderland, Lewis Carrol, (1865).
  - Martin, G. R. (2011). A song of ice and fire. New York: Bantam books.
  - Oittien, R. (1989). On Translating for Children a Finnish Point of View, Early Child Development and Care, 48:2937.
  - Oittinen, R. (2006). The Verbal and Visual on the Carnivalism and Dialogue of Translation. In Lathey's (ed.) The Translation of Children's literature: A reader. Clevedon, Buffalo, Toronto: Multilingual Matters.
  - Queiroga, Marcílio Garcia de, & Fernandes, Lincoln P.. (2016). Translation Of Children's Literature. Cadernos de Tradução, 36(1), 6278. https://dx.doi.org/10.5007/21757968.2016_v36n1p62
  - Sanaty Pour, B. (2009). How to translate personal names. Translation Journal, 13(4), 113.
  - Tolkien, J. R. R. (2012). The Lord of the Rings: One Volume. Houghton Mifflin Harcourt.
  - Van Coillie, J. (2006). Character names in translation: a functional approach. In J. V. Coillie & W. P. Verschueren (Eds.), Children's literature in translation: challenges and strategies (pp. 123139). Manchester & Kinderhook: St. Jerome Publishing.
  - Weinstein, A., & Henriksen, J. (2002). Harry Potter and the Sorcerer's Stone, JK Rowling. Spark Pub.

ضمایم/جدول پیوست: تفصیل صد مورد ترجمه نام در پیکره

	Names	Translation	Method	Source book
۱	Angelica	آنجلیکا	نسخه برداری	Lord of the Rings
۲	Bag End	بگ اند	نسخه برداری	Lord of the Rings
۳	Bagshot	بگ شات	نسخه برداری	Lord of the Rings
۴	Bilbo	بیل بو	نسخه برداری	Lord of the Rings
۵	Bilbo Baggins	بیل بو بیگنز	نسخه برداری	Lord of the Rings
۶	Brandybuck	برندی باک	نسخه برداری	Lord of the Rings
۷	Brandywine	برندی واین	نسخه برداری	Lord of the Rings
۸	Brock houses	بروک هاوسها	نسخه برداری	Lord of the Rings
۹	Buck land	باک لند	نسخه برداری	Lord of the Rings
۱۰	Bywater	بای واتر	نسخه برداری	Lord of the Rings
۱۱	Chubbs	چابها	نسخه برداری	Lord of the Rings
۱۲	Daddy Twofoot	بابا توف	جایگزینی*	Lord of the Rings
۱۳	Dale	دیل	نسخه برداری	Lord of the Rings
۱۴	Dora Baggins	دورا بگینز	نسخه برداری	Lord of the Rings
۱۵	Esmeralda	میرالدا	جایگزینی اسم خاص شخصیت با نامهای عام در متن مقصد	Lord of the Rings
۱۶	Frodo Baggins	فرودو بگینز	نسخه برداری	Lord of the Rings
۱۷	Gaffer	استاد	جایگزینی	Lord of the Rings

	Names	Translation	Method	Source book
۱۸	Gandalf	گندالف	نسخه‌برداری	Lord of the Rings
۱۹	Goodbodies	گودبادی‌ها	نسخه‌برداری	Lord of the Rings
۲۰	Hamfast	هام فست	نسخه‌برداری	Lord of the Rings
۲۱	Hobbiton	هابیتون	نسخه‌برداری	Lord of the Rings
۲۲	Holman	هولمن	نسخه‌برداری	Lord of the Rings
۲۳	Hornblowers	هورن بلویرها	نسخه‌برداری	Lord of the Rings
۲۴	Melilot Brandybuck	ملی لوت برندی باک	نسخه‌برداری	Lord of the Rings
۲۵	Merry	مری	نسخه‌برداری	Lord of the Rings
۲۶	Old Noakes	بابا نوکس	جایگزینی	Lord of the Rings
۲۷	Otho	اوتو	نسخه‌برداری	Lord of the Rings
۲۸	Primula Brandybuck	پریمولا برندی باک	نسخه‌برداری	Lord of the Rings
۲۹	Sackville	ساک ویل	نسخه‌برداری	Lord of the Rings
۳۰	Sam Gamgge	سام گمگی	نسخه‌برداری	Lord of the Rings
۳۱	Sandy	سندی	نسخه‌برداری	Lord of the Rings
۳۲	Shire	شایر	نسخه‌برداری	Lord of the Rings
۳۳	Took	توک	نسخه‌برداری	Lord of the Rings
۳۴	Albus Dumbledore	البوس دامبلدور	نسخه‌برداری	Harry Potter and...
۳۵	Bones	بانز	نسخه‌برداری	Harry Potter and...
۳۶	Bristol	بريستول	نسخه‌برداری	Harry Potter and...
۳۷	Dennis	دنيس	نسخه‌برداری	Harry Potter and...
۳۸	Dundee	داندی	نسخه‌برداری	Harry Potter and...
۳۹	Figg	فیگ	نسخه‌برداری	Harry Potter and...
۴۰	Gordon	گوردون	نسخه‌برداری	Harry Potter and...
۴۱	Griphook	گریپهوک	نسخه‌برداری	Harry Potter and...
۴۲	Grunning	گرونینگ	نسخه‌برداری	Harry Potter and...
۴۳	Hagrid	هاگرید	نسخه‌برداری	Harry Potter and...
۴۴	Hedwig	هدویگ	نسخه‌برداری	Harry Potter and...
۴۵	Hogwats	هاگواتز	نسخه‌برداری	Harry Potter and...
۴۶	Jim Mac Guffin	جیم مک گافین	نسخه‌برداری	Harry Potter and...
۴۷	Kent	کنت	نسخه‌برداری	Harry Potter and...
۴۸	King's Cross	کینگز کراس	نسخه‌برداری	Harry Potter and...
۴۹	Majorca	ماژورکا	تطبیق آوا و لغت‌شناسی با زبان مقصد	Harry Potter and...
۵۰	Malkin	مالکین	نسخه‌برداری	Harry Potter and...
۵۱	Marge	مارج	نسخه‌برداری	Harry Potter and...
۵۲	Mckinon	مک کینون	نسخه‌برداری	Harry Potter and...
۵۳	Minerva	مینروا	نسخه‌برداری	Harry Potter and...
۵۴	Paddington	پدینگتون	نسخه‌برداری	Harry Potter and...

	Names	Translation	Method	Source book
۵۵	Piers Polkiss	پیرس پالکیس	نسخه برداری	Harry Potter and...
۵۶	Potter	پاتر	نسخه برداری	Harry Potter and...
۵۷	Prewett	پریوت	نسخه برداری	Harry Potter and...
۵۸	Quirrell	کویریل	نسخه برداری	Harry Potter and...
۵۹	Smelting	اسملتینگ	نسخه برداری	Harry Potter and...
۶۰	Stonewall	استون وال	نسخه برداری	Harry Potter and...
۶۱	Viridian	ویریدیان	نسخه برداری	Harry Potter and...
۶۲	Voldemort	ولدمورت	نسخه برداری	Harry Potter and...
۶۳	Yorkshire	یورکشایر	نسخه برداری	Harry Potter and...
۶۴	Aemon	ایمون	نسخه برداری	Song of Ice and Fire
۶۵	Arya	اریا	نسخه برداری	Song of Ice and Fire
۶۶	Bran	برن	نسخه برداری	Song of Ice and Fire
۶۷	Castle black	کسل بلک	نسخه برداری	Song of Ice and Fire
۶۸	Catelyn	کتلین	نسخه برداری	Song of Ice and Fire
۶۹	Cersei	سرسی	نسخه برداری	Song of Ice and Fire
۷۰	Desmond	دسموند	نسخه برداری	Song of Ice and Fire
۷۱	Eddard	ادارد	نسخه برداری	Song of Ice and Fire
۷۲	Gared	گرد	جایگزینی اسم خاص شخصیت با نام‌های عام در متن مقصد	Song of Ice and Fire
۷۳	Harwin	هاروین	نسخه برداری	Song of Ice and Fire
۷۴	Hullen	هالن	نسخه برداری	Song of Ice and Fire
۷۵	Ice	ایس (یخ)	ترجمه نکردن اسم خاص و افزودن توضیحات به متن	Song of Ice and Fire
۷۶	Jon Arryn	جان ارن	نسخه برداری	Song of Ice and Fire
۷۷	Jon Snow	جان اسنو	نسخه برداری	Song of Ice and Fire
۷۸	Jory Cassel	جوری کسل	نسخه برداری	Song of Ice and Fire
۷۹	Lord Hostel Tully	لرد هاستل تولی	نسخه برداری	Song of Ice and Fire
۸۰	Lysa	لایسا	نسخه برداری	Song of Ice and Fire
۸۱	Mallister	ملیستر	نسخه برداری	Song of Ice and Fire
۸۲	Mance Rayder	منس ریدر	نسخه برداری	Song of Ice and Fire
۸۳	Mormont	مورمونت	نسخه برداری	Song of Ice and Fire
۸۴	Rickon	ریکان	نسخه برداری	Song of Ice and Fire
۸۵	Riverrun	ریورران	نسخه برداری	Song of Ice and Fire
۸۶	Robb	راب	نسخه برداری	Song of Ice and Fire
۸۷	Robert	رابرت	نسخه برداری	Song of Ice and Fire
۸۸	Sansa	سنسا	نسخه برداری	Song of Ice and Fire

	Names	Translation	Method	Source book
۸۹	Sept	سپت مربوط به مذهب معادل معبد- کاهن مرد و کاهن زن است.	ترجمه نکردن اسم خاص و افزودن توضیحات به متن	Song of Ice and Fire
۹۰	Ser Rodrik	سر رودریک	نسخه‌برداری	Song of Ice and Fire
۹۱	Ser Waymar Royce	سر ویمار رویس	نسخه‌برداری	Song of Ice and Fire
۹۲	Stark	استارک	نسخه‌برداری	Song of Ice Fire
۹۳	Targaryen	تارگرین	تطبیق آوا و لغت‌شناسی با زبان مقصد	Song of Ice and Fire
۹۴	Theon Greyjoy	تیان گریجوی	نسخه‌برداری	Song of Ice and Fire
۹۵	Tully	تالی	نسخه‌برداری	Song of Ice and Fire
۹۶	Valyria	والریایی	جایگزینی اسم خاص شخصیت با نام‌های عام در متن مقصد	Song of Ice and Fire
۹۷	viserys	ویسریس	نسخه‌برداری	Song of Ice and Fire
۹۸	Will	ویل	نسخه‌برداری	Song of Ice and Fire
۹۹	Winterfell	وینترفال	نسخه‌برداری	Song of Ice and Fire
۱۰۰	Trident	ترای دنت	نسخه‌برداری	Song of Ice and Fire